

DOI: <https://doi.org/10.36719/3005-3137/9/89-91>

**Sadoqat Yöldosheva**

Urgenç Devlet Pedagoji Enstitüsü İlköğretim Fakültesi  
İlköğretim Metodolojisi Anabilim Dalı stajyer öğretim görevlisi  
<https://orcid.org/0009-0000-7432-4727>  
sadoqatyoldosheva132@gmail.com

## **İlkokul sınıflarında okuma-yazma öğretimini etkileşimli yöntemler temelinde etkili bir şekilde organize etme**

### **Özet**

Bu makalede, ilkokulda okuma-yazma öğretimi derslerinin etkileşimli yöntemler temelinde etkili bir şekilde organize edilmesinin teorik ve pratik yönleri ele alınmıştır. Çalışmada öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve düşünme becerilerini geliştirmede etkileşimli yöntemlerin önemi, öğrenme sürecindeki yeri ve öğretmenin pedagojik ustalığını artırmadaki rolü analiz edilmiştir. Ayrıca, “Beyin fırtınası”, “Küme (Cluster)”, “Insert” ve “Düşün, eşleş, paylaş” gibi yöntemlerin okuma-yazma öğretiminde uygulanması örneklerle açıklanmıştır. Yazar, etkileşimli yöntemlerin öğrencilerin bağımsız düşünme, iletişim kurma, düşüncelerini özgürce ifade etme ve yaratıcılık yeteneklerini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Makalede ayrıca öğretmenin ders planlamasındaki yaratıcılığı ve bilgi teknolojilerinden etkili biçimde yararlanma gerekliliği de incelenmiştir.

**Anahtar kelimeler:** okuma-yazma öğretimi, ilkokul eğitimi, etkileşimli yöntemler, oyun temelli öğrenme, bağımsız düşünme, eğitimde verimlilik

**Sadoqat Yoldosheva**

Urgench State Pedagogical Institute Faculty of Primary Education  
Department of Primary Education Methodology, Intern Lecturer  
<https://orcid.org/0009-0000-7432-4727>  
sadoqatyoldosheva132@gmail.com

## **Effective Organization of Reading and Writing Instruction in Primary School Classes Based on Interactive Methods**

### **Abstract**

This article highlights the theoretical and practical aspects of effectively organizing literacy lessons in primary school based on interactive methods. It analyzes the importance of interactive methods in developing students' reading, writing, listening, and thinking skills, their role in the educational process, and their contribution to enhancing teachers' pedagogical mastery. The article also provides practical examples of how interactive methods such as “Brainstorming,” “Cluster,” “Insert,” and “Think–Pair–Share” can be applied in literacy lessons. The author emphasizes that the use of interactive methods helps develop students' independent thinking, communication, self-expression, and creativity. Furthermore, the article discusses the importance of teachers' creativity in lesson planning and the need for the effective use of information technologies.

**Keywords:** literacy teaching, primary education, interactive methods, game technology, independent thinking, educational effectiveness.

### **Giriş**

Günümüzde Türk halklarının eğitim anlayışı, tarih boyunca oluşmuş ortak kültürel temellere dayanmaktadır. Türkoloji bilimi, bu halkların dil, düşünce ve eğitim sistemlerini inceleyerek onların ortak değerlerini ortaya koyar. Bu bağlamda Türk eğitim sistemi yalnızca bilgi aktarmayı değil,

bireyin düşünsel, dilsel ve kültürel gelişimini sağlamayı amaçlayan bütüncül bir yapıya sahiptir. Özellikle ilkokul düzeyinde ana dili öğretimi, Türk halklarının ortak eğitim mirası içinde merkezi bir yer tutmaktadır. Çünkü dil, yalnızca iletişim aracı değil, aynı zamanda kültürün taşıyıcısıdır (Rahmatullayev, 2006, s. 35).

### **Tədqiqat**

Özbekistan'da ve genel olarak Türk dünyasında eğitim reformlarıyla birlikte, çağdaş pedagojik yaklaşımlar Türk eğitim sisteminin merkezine yerleşmiştir. Artık öğretim süreci öğretmenden öğrenciye tek yönlü bilgi aktarımı değil, öğrencinin aktif olarak öğrenme sürecine katıldığı etkileşimli bir sistemdir. Bu yaklaşım Türk halklarının tarihsel olarak “usta-çırak” modeline dayalı öğrenme geleneğiyle de örtüşmektedir; çünkü her iki durumda da bilgi, deneyim ve düşünme eylemi iç içedir.

Okuma-yazma öğretimi, ilkokulda öğrencinin zihinsel gelişimini ve dil bilincini şekillendiren en temel aşamadır (Yuldasheva, 2025, s. 2). Bu süreçte Türk halklarının yüzyıllardır benimsediği “sözlü anlatım”, “hikâye etme”, “bilmece ve atasözüyle öğretme” gibi geleneksel yöntemler, günümüzün interaktif (etkileşimli) öğretim teknikleriyle birleştirildiğinde daha etkili sonuçlar verir. Türkoloji alanında yapılan çalışmalar, Türk halklarının dil eğitiminde etkileşim, katılım ve topluluk bilincinin her zaman ön planda olduğunu göstermektedir (Shodiyev, 2020, s. 46).

Etkileşimli yöntemler, öğrenciyi dersin pasif bir dinleyicisi olmaktan çıkarıp aktif bir katılımcı haline getirir. “Düşün-Eşleş-Paylaş”, “Beyin Fırtınası”, “Kümeleme (Cluster)”, “Zincirleme yöntem”, “Insert tekniği” gibi yöntemler öğrencinin düşünme, tartışma ve ifade becerilerini güçlendirir. Bu, Türk halklarının ortak eğitsel değerlerinden biri olan “sohbet yoluyla öğrenme” ilkesine de uygundur. Çünkü Türk kültüründe bilgi, her zaman paylaşım ve karşılıklı etkileşim yoluyla aktarılmıştır (Qosimova, 2009, s. 58).

Türk eğitim sistemi açısından bu yöntemlerin önemi, öğrencilerin bağımsız düşünme ve yaratıcı problem çözme becerilerini geliştirmesinde yatmaktadır. Özellikle 21. yüzyıl becerileri arasında sayılan iletişim, eleştirel düşünme ve yaratıcılık, etkileşimli öğretim yöntemleri sayesinde doğal bir şekilde gelişir. Okuma-yazma derslerinde oyun, tartışma, rol oynama gibi etkinliklerin kullanılması öğrencinin motivasyonunu artırır, dili bir yaşam pratiği olarak kavramasına olanak sağlar.

Türkoloji araştırmaları, farklı Türk halklarının eğitim sistemlerinde benzer yaklaşımların bulunduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Türkiye’de yapılandırmacı yaklaşım, Kazakistan’da “aktif öğrenme”, Azerbaycan’da “yaratıcı öğretim”, Özbekistan’da ise “interfaol metodlar” olarak adlandırılan süreçler aslında aynı eğitsel felsefeyi yansıtır (Yuldasheva, 2025, s. 3). Bu anlayış, öğrencinin merkeze alındığı, öğretmenin rehber konumunda olduğu, bilgiyi sorgulama ve keşfetme temelli bir sistemdir. Bu bakımdan Türk halklarının ortak pedagojik mirası, modern eğitim modelleriyle uyumlu bir zemin sunmaktadır.

Okuma-yazma öğretimi sürecinde “Insert” tekniği gibi yöntemlerin uygulanması, öğrencinin metni aktif olarak analiz etmesini sağlar. Öğrenciler okudukları metinlerde “+” (bildiğim bilgi), “-” (yeni bilgi), “?” (anlamadığım), “!” (ilginç bilgi) gibi semboller kullanarak kendi öğrenme sürecini yönetir (Safarova, 2012, s. 69). Bu yöntem, Türk halklarının “bilge öğrenme” anlayışıyla örtüşmektedir; çünkü öğrenci burada sadece bilgiyi almakla kalmaz, onun anlamını da sorgular.

Etkileşimli yöntemlerin bir diğer önemli yönü, Türk halklarının geleneksel toplumsal değerlerinden biri olan “birlikte öğrenme” anlayışını modern eğitime taşımalarıdır. Grup çalışmaları, işbirlikçi öğrenme ve tartışma oturumları öğrenciler arasında saygı, empati ve dayanışma gibi kültürel değerleri güçlendirir. Bu özellik, Türk halklarının eğitiminde her zaman merkezi bir yer tutmuştur. Okuma-yazma derslerinde oyun temelli öğretim de Türk kültüründe geleneksel olarak önemli bir yer tutar. “Kelime zinciri”, “Sesi bul”, “Kim hızlı?” gibi etkinlikler öğrencinin dikkatini canlı tutar ve öğrenmeyi eğlenceli hale getirir. Bu tür oyunlar Türk halklarının çocuk terbiyesinde kullandığı halk oyunları ve sözlü öğretim geleneklerinin modern yansımalarıdır.

Günümüz Türk eğitim sisteminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımı da önemli bir yeniliktir. Etkileşimli tahtalar, sesli materyaller, dijital okuma uygulamaları sayesinde öğrenciler hem görsel hem işitsel olarak öğrenmeye katılır. Bu, modern Türkoloji araştırmalarında vurgulanan

“teknolojik kültür aktarımı” anlayışıyla da paraleldir. Çünkü teknolojinin doğru kullanımı, Türk halklarının dilini, edebiyatını ve değerlerini yeni nesillere ulaştırmada etkili bir araçtır.

### Sonuç

Öğretmenin rolü ise artık bilgi aktarıcıdan çok, yönlendirici, destekleyici ve motive edici bir rehber konumuna geçmiştir. Öğretmen, öğrencilerin yaş özelliklerine, bireysel farklılıklarına ve kültürel geçmişine uygun yöntemleri seçmelidir (Xoliqov, 2011, s. 123). Bu anlayış, Türk eğitim felsefesinin “öğrenciye göre öğretim” ilkesine dayanmaktadır. Sonuç olarak, Türk halklarının ortak kültürel ve pedagojik mirası dikkate alındığında, etkileşimli yöntemlerle okuma-yazma öğretiminin hem Türk eğitim sistemine hem de genel olarak Türk dünyasına büyük katkılar sunduğu söylenebilir (UNESCO, 2024, s. 5) Bu yöntemler, öğrenciyi aktif, düşünen, sorgulayan ve iletişim kurabilen bir birey olarak yetiştirir. Türkoloji açısından bakıldığında, bu yaklaşım Türk halklarının bin yıllık eğitim geleneğini çağdaş pedagojik yöntemlerle birleştiren evrensel bir modeldir. Dolayısıyla, ilkökul düzeyinde okuma-yazma öğretiminin interaktif yöntemlerle düzenlenmesi yalnızca pedagojik bir yenilik değil, aynı zamanda Türk halklarının ortak kültürel kimliğinin eğitim aracılığıyla yeniden yaşatılması anlamına gelmektedir. Türk eğitim sisteminin geleceği, geleneksel bilgelikle modern yöntembilimin sentezinde yatmaktadır.

### Ədəbiyyat

1. Hamroyev, M. (2007). *Ona tili*. Iqtisod-moliya.
2. Qosimova, K. (2009). *Ona tili o'qitish metodikasi*. Noshir.
3. Rahmatullayev, Sh. (2006). *Hozirgi adabiy o'zbek tili*. Universitet.
4. Safarova, R. (2012). *Savod o'rgatish darslari: O'qituvchilar uchun metodik qo'llanma*. Tafakkur.
5. Shodiyev, F. (2020). *Ona tili*. SamDU nashri.
6. Shodiyev, F., & Yuldasheva, S. (2025). Ways to develop the skills of future primary school teachers in using digital pedagogical technologies. *Journal of Innovations in Pedagogy and Educational Advancements*, 1(7).
7. Spolsky, B. (n.d.). *Language education and the challenges of globalization*.
8. Sukhanova, N. N. (n.d.). *Sovremennye tekhnologii obucheniya yazyku*.
9. To'xliyev, B. (2006). *O'zbek tili o'qitish metodikasi*.
10. UNESCO. (n.d.). *Mother tongue education: A teacher's guide*.
11. Xoliqov, A. (2011). *Pedagogik mahorat*. Iqtisod-moliya.
12. Yo'ldosheva, S. (n.d.). Boshlang'ich sinflarda savod o'rgatish jarayonini jahon ta'lim andozalari asosida tashkil etmëklë tëlim keyfiyyätinin artırılması. In “*Zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish: muammolar va innovatsion yechimlar*” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans materialları.

Daxil oldu: 20.10.2025

Qəbul edildi: 08.12.2025